

Λάκμου (Ζυγοῦ) ἐπὶ τῆς Πίνδου, ἥτις σχηματίζει τὸ δυτικὸν τεῖχος τῆς Θεσσαλικῆς λεκάνης.

Οἱ παλαιότεροι γεωλόγοι καὶ γεωγράφοι ἐπὶ τῆ βᾶσει τοῦ ὀριζοντίου δικηλισμοῦ τοῦ κράτους, ἰδίως τῆς διευθύνσεως τῶν νήσων, κατέλεγον ἅπασαν τὴν *Εὐβοίαν*, τὴν *Ἄνδρον*, τὴν *Τήνον* καὶ τὰς ἐπὶ τῆς προεκτάσεως τούτων κειμένας ἐπιλοιποὺς *Κυκλάδας* νήσους εἰς τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καθικνούμενον ὄρειον σύστημα (κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Elie de Beaumont), ὅπερ Ὀλυμπιακὸν ἐκάλεσαν. Κατὰ τοὺς νεωτέρους ὁμῶς γεωλόγους (Teller) ἡ νῆσος Εὐβοία ἀποτελεῖ μέγιστον θραύσμα τῶν συνηνωμένων ἢ συγκεκολλημένων ἄκρων τῶν ἀπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Κυκλάδων πρὸς τὰ Α ἢ ΒΑ. καθικνούμενων πτυχῶν τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς. Ἡ νῆσος αὕτη οὐ μόνον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος συνδέετο ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· ἐπειδὴ δὲ ἔπαθον συνίζησιν τὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τμήματτα τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ὑπελείφθη αὕτη ὡς χερσόνησος μικρά, ἥτις τὸ πάλαι συνδέετο μετὰ τῆς Βοιωτίας, ἐκεῖ ἔθλα νῦν ὑπάρχει τὸ στενὸν τοῦ Εὐρίπου. Τοιοῦτον ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῆς Στερεᾶς καὶ Πελοποννήσου ὑπέστησαν καὶ αἱ *Κυκλάδες* καὶ αἱ *Ἰόριοι* νῆσοι. Τὰ ὄρη τῆς Εὐβοίας διαφόρους ἔχοντα διευθύνσεις, δὲν εἶνε προέκτασις, ὡς ἄνω ἐρρήθη, τοῦ Πηλίου, ἀλλ' εἶνε τὰ συνηνωθέντα ἄκρα ἢ πέρατα ἄλλων σειρῶν ὄρεων. Καὶ ἡ μὲν *Ὀχη* (Ἀγ. Ἡλίας 1404 μ.) εἶνε προέκτασις τῆ νήσου *Κέα*, τὰ *Στύρα* (Κλιόσι 685 μ.) εἶνε προέκτασις τῆς *Λαυρεωτικής*, ἡ *Δίρφυς* (1745) ἡ *Πυλαργὰ* (1352 μ.) ὁ *Ὀλυμπος* (!) 1173 μ.) κτλ. εἶνε προεκτάσεις τῶν ὄρεων τῆς Βοιωτίας.

Καὶ οὕτω μὲν ἔχει ἡ ὄρογραφία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Εὐβοίας συντομώτατα, ἐν αἷς τὰ ὄρη ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπλήν κατασκευήν, ἡ τῆς Πελοποννήσου ὁμῶς, ἥτις εἶνε ὄροπέδιον ὑπὸ ὄρεων περιβαλλόμενον, εἶνε λίαν πολυσύνθετος, παρέρχουσα ὄρη διαφόρους πρὸς ὀρίζοντα ἔχοντα διευθύνσεις. Πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄροπέδιου ἀνυψοῦνται δύο τραχέα καὶ βαθέως διεσχισμένα πυρηνώδη ὄρη, ἡ *Κυλλίνη* (Ζίρια, 2374 μ.) καὶ τὰ *Ἀριάνα ὄρη* (Χελμός=2355 μ.) κεκαλυμμένα κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους ὑπὸ χιόνων, ἐξ ὧν τρέφονται ἡ *Στυμφαλία* λίμνη καὶ ἡ τοῦ Φενεοῦ. Τὰ ὄρη ταῦτα, ὧν οἱ πρόποδες ἄχρι τῆς θαλάσσης εἶνε κατάφυτοι ὑπὸ ἀμπελώνων μετὰ τοῦ Παρ-

Σημ. (1) Παρβλ. De kschr: d. K. AK. der Wissens: 40 tom. Ὁ κριτὴς τῶν γεωγρ. ἀγνοῶν καὶ ἀδυνατῶν νὰ κατανοήσῃ τὴν κατασκευὴν ταύτην τῶν ὄρεων, κακίσει μὲν ἄλλοις (σελ. 139) τὴν ἀλήθειαν λέγοντας, ἀφίνει δὲ τὴν ἔγκριθεῖσαν γεωγραφίαν (σελ. 9) νὰ λέγῃ τὰ ἑξῆς «... Ὁσσα καὶ Πήλιον, ὧν συνέχεια εἶνε τὰ ὄρη τῆς νήσου Εὐβοίας Τελεθρίον, Κανδύλι, Δίρφυς καὶ Ὀχη...» Κατὰ τὸν συγγραφέα καὶ τὸν κριτὴν ἡ γεωγραφικὴ ἀνακάλυψις τοῦ Τέλλερ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν.

νασοῦ, τοῦ Κιθαϊρῶνος, τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ὄρεων καθιστώσι μαγευτικωτάτην τὴν θέαν τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ Πατραϊκοῦ κόλπου, αἵτινες ὁμοιάζουσι πρὸς δύο μεγάλαις λίμνας συνδεομένας κατὰ τὸ Ρίον καὶ Ἀντίρριον διὰ στενοῦ πορθμοῦ. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀρκαδίας ἀνυψοῦνται τὰ *Ἀρτεμισίον* (1772 μ.) καὶ τὸ *Παρθένιον* ἐξ ἀσβεστολίθου συνιστάμενα καὶ πλήρη ὑπογείων ἀπορροῶν ἢ καταβορῶν, δι' ὧν τὸ πλεῖστον τῶν ὑδάτων τῆς μεσογείου Πελοποννήσου ἐκβάλλει πρὸς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὰ σύνορα δὲ τῆς Ἀρκαδίας καὶ Λακωνίας ἄρχεται ὁ *Πάρνων* (Μαλεβῶ, 1600 μ.) οὗτινος συνέχεια εἶνε τὰ χθαμαλὰ ὄρη τῆς Ἐπιδαύρου *Λιμηρᾶς*, καταλήγοντα πρὸς τὸ λίαν τοῖς ναυτιλλομένοις ἐπικίνδυνον ἀκρωτήριο τῶν *Μαλεῶν* (793 μ.). Παρραλλήλως δὲ περίπου πρὸς τὸν Πάρωνα χωρεῖ πρὸς νότον καὶ τὸ *Ταΰγετον* (Πενταδάκτυλον, φθάνον κατὰ τὸ *Ταλειῶν* (Ἀγ. Ἡλίας) μέχρις ὕψους 2409 μέτρων καὶ καταλήγον εἰς τὴν νοτιωτάτην τῆς Πελοποννήσου ἄκρην, τὸ *Ταίναρον* (Ματαπᾶν). Πρὸς δυσμὰς τέλος τῆς Πελοποννήσου ὑπάρχουσιν ἐπίσης ὄρη ὑψηλὰ, ὡς τὸ *Παναχαϊκόν* (1972 μ.), διευθυνόμενον ἐκ Β πρὸς Ν, ὁ Ἐρύμανθος καὶ τὰ ὄρη τῆς Μεσσηνίας, συνιστάμενα ἅπαντα ἐκ νομμουλιτικῶν πετρωμάτων. Ὁρη ὑψηλὰ ἔχουσι καὶ αἱ νῆσοι ἰδίως ἡ *Κεφαλληνία* τὴν *Αἶνον* (1620 μ.) καὶ ἡ *Νάξος* τὸ *Δρῖος* (1003 μ.) (ἔπεται).

Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ὑπὸ Χ. Π. ΚΟΡΥΛΛΟΥ ἱατροῦ

(Συνέχεια τοῦ ἀριθ. 43)

Περὶ δὲ τῶν Μανιατῶν ὁ κ. Ph. γράφων, νομίζει ὅτι γράφει περὶ ὅλως διαφόρου λαοῦ, ἐνσφηνωμένου τρόπον τινα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ. «Εἰσὶ, λέγει, ἔτι καὶ νῦν ἀπειθεῖς εἰς τὴν Ἑλλ. κυβέρνησιν (οἱ ξένοι οὗτοι!), δὲν ὑπακούουσιν εἰς τοὺς πολιτικοὺς νόμους!» Καὶ διέτριψεν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπὶ 12μηνον ὁ γράψας ταῦτα!

Ἐτέραν διαφορὰν, διαλεκτικὴν ὁμῶς, μεταξὺ Μανιατῶν καὶ Ἑλλήνων εὐρίσκει ὁ κ. Ph. τὴν προφορὰν τοῦ *κ* πρὸ τῶν φωνῶν *ε* καὶ *ε* ὡς τσ (Κυπριανός - Τσουπριανός), ἐνῶ, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν εἶρηται, οἱ πλείστοι τῶν Πελοποννησίων ὁμοίως προφέρουσι τὸ *κ* πρὸ τῶν φωνῶν *ε* καὶ *ε*. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ph. μόνον ἐν Μίνῃ ἀνεκάλυψε τὸ τοιοῦτο. Ὡς κυρίαν δὲ διαφορὰν μεταξὺ Μανιατῶν καὶ Ἑλλήνων εὐρίσκει ὁ κ. Ph. τὰ ἦθη τῶν πρώτων· ὅτι διπλ. οἰκοῦσιν ἐν ὄχυροῖς πύργοις καὶ οὐχὶ ἐν συνήθεισιν οἰ-

κοίς, ὅπερ ψευδές, διότι υπάρχουνι μὲν ἐν τε ταῖς κομποπόλεσι καὶ τοῖς χωρίοις τῆς Μάνης εἰς ἢ πλείονες πύργοι, ἀνήκοντες εἰς τοὺς προὔχοντας καὶ χρησιμοποιούμενοι ἐν ὄρα ἀλληλομαχίας, ἔνεκεν οικογενειακῶν ἰδίως διενέξεων, αἱ λοιπαὶ ὁμῶς οἰκίαι εἰσὶν ἐντελῶς ὅμοιαι ταῖς τῶν λοιπῶν ἐλληνικῶν χωρίων ἢ κομποπόλεων κτλ. Ἔτι δὲ λέγει ὅτι τηροῦσιν αὐστηρότατα τὸ ἔθιμον τῆς ἐκδικήσεως καὶ συγκεντροῦσιν ἐν αὐτῇ ἅπαν αὐτῶν τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἀλθεύει ἐν μέρει μόνον, ἰδίως ἐν τῷ ὄμῳ Μέσσης (τῇ Μέσῃ Μάνῃ), τοὺς κατοίκους τῆς ὁποίας οἱ λοιποὶ μανιάται, τῆς τε ἔξω καὶ τῆς ἀνατολικῆς Μάνης, κακαβούλια καλοῦσιν, ἐκ τοῦ κακὰ βούλευεσθαί.

Τὸ ἔθιμον τῆς ἐκδικήσεως τοῦ αἵματος ἀμφιβάλλει ὁ κ. Ph. ἂν πρόπει νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰσαχθὲν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, ὅπερ ἀναμφισβήτητον, ἀρκεῖται δὲ ἀναφέρων τὴν ταυτότητα τοῦ ἔθιμου τούτου ἐν τε Ἀλβανία καὶ Μάνῃ. «Μετὰ τῶν Ἀλβανῶν, λέγει, ὁμοιάζουσιν οἱ Μανιάται ὡς πρὸς τὴν παρακοὴν πρὸς τοὺς νόμους, τὴν βριαοπραγίαν, τὴν ὀργήν, τὸ ὄμῳ καὶ τὴν ἀπιστίαν, τὴν ἔλλειψιν πολιτικοῦ φρονήματος καὶ τὰς ἀτελευτήτους ἔριδας· ἔνεκεν δὲ τῶν ἦττον εὐαρέστων τούτων ἰδιοτήτων αὐτῶν, εἰσι διαβεβημένοι καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα».

Τὶ ἀπαντᾷ εἰς ταῦτα πάντα ὁ φιλότιμος καὶ φιλόνομος τῆς Μάνης λαός; τί δ' ἂν ἔλεγον, εἰ ἔζων ἔτι, περὶ τῆς ἐλλείψεως πολιτικοῦ φρονήματος ἐν Μάνῃ, οἱ αἰδιμοὶ Μαυρομιχάλοι, οἱ Γρηγοράκαι, ὁ Λεωτσάκος, ὁ Σαράβας, ὁ Κουμουνοῦρος, ὁ Πετροπουλάκης, ὁ Κορφωτάκης, καὶ τόσοι ἄλλοι διαπρεπεῖς Μανιάται, πολυειδῶς τὴν ὅλην πατρίδα ὑπηρετήσαντες. Τί δὲ λέγουσιν οἱ ἐπιζῶντες διακεκριμένοι ἐκ Μάνης πολιτευταὶ καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν ἅπασι τοῖς κλάδοις τῆς ὑπηρεσίας ἐντίμως ὑπηρετοῦντες τὴν πατρίδα; Διατί ὁ κ. Ph. δὲν ἀρκεῖται εἰς τὰς γεωλογικὰς αὐτοῦ μελέτας, δι' ἃς ἐμορφώθη, ἀλλ' ἀναμιγνύεται εἰς ζητήματα ὅλως ἀλλότρια τῶν γνώσεων αὐτοῦ; Ὁ κ. Ph. ἐξέλαβε τοὺς Τσάκωνας καὶ τοὺς Μανιάτας ὡς δύο διαφορητικὰ φύλα καὶ ἐπειράθη ὡς τοιοῦτους νὰ τοὺς περιγράψῃ. Ἐὰν ἦτο κάτοχος τῆς ἑλλ. γλώσσης καὶ ἐγνώριζε τὸν τόπον ὡς ἔδει, δὲν θὰ περιέπιπτεν εἰς τὴν πλάνην ταύτην, ἀλλὰ θ' ἀνωμολόγει μεθ' ἀπάντων τῶν ἐγκυψάντων εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐθνογραφίας τῆς Ἑλλάδος ἐν γενεῖ, *μη προκατειλημμένων* ἡμεδαπῶν τε καὶ ἀλλοδαπῶν παρατηρητῶν, ὅτι τὰ δύο ταῦτα τῆς Πελοποννήσου τμήματα οἰκοῦνται ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀκριβῶς κατοίκων καὶ ἢ λοιπῇ χώρα (1)

«Ἄν καὶ δὲν δυνάμεθα, λέγει ὁ κ. Ph. (σ. 18), ν' ἀρνηθῶμεν (;) ἀνάμειξιν σλαυικοῦ ἴσως

δὲ καὶ ἀλβανικοῦ αἵματος μετὰ τοῦ τῶν μανιατῶν, οὐχ ἦττον ὡς παρὰ τοῖς Τσάκωσι, τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἔμεινεν ἐν ὑπεροχῇ καὶ τοιοῦτον ὅστε, μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Σλαύων, διετήρησεν ἀκέραιον τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνισμόν αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὴν συγχώνευσιν δὲ μετὰ τῶν Σλαύων, ἐν τῇ νέα τῶν Μανιατῶν φυλῇ (!) ἐτηρήθη μέγα μέρος τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς ἤθεσιν, ἀπέναντι τοῦ ἄλλως πανταχοῦ διαπλωμένου νέου Ἑλληνισμοῦ».

Ὁ κ. Π. Κ. (Ἑβδομ. ἀριθ. 37) μὴ παραδεχόμενος οὐδαμοῦ ὅτι ἦλθον Σλαῦοι ἐν Πελοποννήσῳ, ἀλλ' ὅτι οἱ λεγόμενοι Σλαῦοι ἦσαν Βλάχοι, Ἀλβανοὶ καὶ Ἑλλήνες ἐκ τῶν χωρίων τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς νοτιοδυτικῆς Μακεδονίας, προσκληθέντες ὡς ἀποικοὶ πρὸς καλλιέργειαν ἐρημωθέντων ἀγρῶν, ἔνεκεν τῆς πανώλους, ἢ ἐπιζητήσαντες νομὴν διὰ τὰ ποιμνία αὐτῶν, ὡς πράττουσιν ἄχρι τοῦ νῦν, ἢ καταφυγόντες αὐτόθι ἐπὶ σωτηρία, πεισθέντες καὶ διωχθέντες ὑπὸ τῶν κατερχομένων ἀενάως ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως ἐπιδρομῶν, ἐρωτᾷ: «Τίνες ἄρά γε ἦσαν οἱ περιβόητοι οἱτοὶ σλαυικοὶ πληθυσμοί, περὶ ὧν ἐγένετο τοσοῦτος πάταγος; Διατί, μέχρις ἡμῶν σχεδὸν ἐπιζήσαντες, οὐδὲν ἀφῆκαν ἴχνος τῆς ἐαυτῶν ἐγκαταστάσεως ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων, ἐπὶ τοῦ ἐνδύματος καὶ τῆς μορφῆς, ἐπὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς προφορᾶς, ἐπὶ τῶν οικογενειακῶν ἐπωνύμων, ἐπὶ τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων; Οἱ προμνησθέντες λαοί, οἱ ἐξ Ἡπείρου κτλ. εἰς Πελοπόννησον ὡς ἀτακτοὶ ἐλθόντες, μετένεγκον ἐκ τῆς ἀρχαίας πατρίδος εὐάριθμα σλαυικὰ ὀνόματα, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἦδη τὸ μοναδικὸν ἐπιχείρημα τοῦ μύθου τῶν σλαυικῶν ἐποικίσεων».(1)

Ὁ λοιπὸς Ἑλλ. πληθυσμὸς τῆς Πελοποννήσου, λέγει ὁ κ. Ph., λαλεῖ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν, ἀνεῦ ἐπισήμων διαλεκτικῶν διαφορῶν, τὴν δὲ καθαρωτέραν προφορὰν τῆς γλώσσης εὔρεν ἐν τοῖς πέριξ τῶν Καλαμῶν. Ὁ κ. Ph. ὁ μόνος *σαπαλλίζων* τὴν Ἑλλ. γλῶσσαν, διέκρινεν ἐν τούτοις καὶ ποῦ αὐτὴ λαλεῖται καθαρώτερον! Ἀξιοθαύμαστος ὁ ἀνὴρ! Ἐν τῷ τύπῳ ὅμως εὐρίσκει διαφορὰς τινὰς. «Οὐδαμοῦ, λέγει, ἐπικρατεῖ ὠρισμένος καὶ ἀποκλειστικὸς σωματικὸς τύπος· ἀπανταχοῦ παρατηρεῖται μείζων ἢ ἐλάσσων μῆξις». Διακρίνει δὲ δύο τύπους: 1) ἕνα μελανότριχα, μελανόφθαλμον, μεθ' ὑποκιτρίνης τοῦ προσώπου χροιαῖ, τὰ πλεῖστα δολιχοκέφαλον, μετ' εὐκάμπτου, ισχυροῦ, οὐχὶ λίαν ὑψηλοῦ σώματος, εὐκίνητον καὶ εὐστροφον πνευματικῶς τε καὶ σωματικῶς. Τοῦτον θεωρεῖ ὡς ἰδίως Ἑλληνικὸν τύπον. 2) Ἐτερον ξανθὸν φέροντα κυανοὺς ἢ φαιοὺς ὀφθαλμοὺς, καθαρωτέραν τοῦ

(1) Περὶ Μάνης καὶ Μανιατῶν ἀνίγνωθι, πλὴν ἄλλων, μακρὰν καὶ ἀρίστην διατριβὴν ἐν τῇ «Ἑβδομάδι» ἀριθ. 21-38 τοῦ ἔτους 1887 ὑπὸ Π. Κ. καὶ ἐν τῇ ἐμῇ «Πελοπονησία ἀπὸ Πατρῶν εἰς Σπάρτην» σελ. 64.

(1) Σλαῦοι φιλόλογοι καὶ ἱστορικοὶ, ὡς ὁ Μιχλοσιτε, οὐδένα ἀνεγνώρισαν φθόγγον ἢ ἤχον σλαυικόν ἐν τῇ προφορᾷ καὶ τῇ μορφῇ τοῦ νεοελληνικοῦ ἰδιώματος καὶ ἐκ καταλόγου μακροῦ ὀνομάτων, ἀπὸ τῶν χωρῶν τῆς Ἠλείας συλλεγόντων ὑπὸ Γερμανῶν, μόνις εἰς 3 ἢ 4 ἀνεκλύψαν σλαυικὴν καταγωγὴν.

προσώπου χροιάν, τὰ πλείστα βραχυκέφαλον ἢ βραχύσωμον ἢ ὑψηλόν, πλὴν πάντοτε ἰσχυρότερον καὶ μυωδέστερον τοῦ μέλανος τύπου, δυσκινητότερον πλὴν καρτερικότερον τούτου. Τὸν τύπον τοῦτον καταλογίζει ὁ κ. Ph. κατὰ προτίμησιν ὑπὲρ τῶν Σλαύων καὶ Ἀλβανῶν. Ἀμφότεροι οἱ τύποι αὗτοι, λέγει, συμμίγνυνται πανταχοῦ, πλὴν ὁ μέλας, (Ἑλληνικός), ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς πόλεσιν ἰδίως ταῖς παραλίαις, κυρίως δ' εἰς τὴν λεπτοτέραν καὶ μᾶλλον μεμορφωμένην κλάσιν, ἐπὶ δὲ προφανέστερον ἐν τῷ μεσονιακῷ πεδίῳ καὶ τῇ δυτικῇ παραλίᾳ, ἀπὸ Πύλου μέχρι Πύργου. Ὁ δὲ ξανθὸς τύπος εἶνε καταφανῶς πολυπληθὴς ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἀρκαδίᾳ ὡς ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Γορτυνίας, ἰδίως δ' ἐν τοῖς ὄροπεδοῖς τῆς Τριπόλεως, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τοῦ βορείου Ταυγέτου, ἐκεῖ δηλ. ἔνθα κατὰ τὰς δύο μεγάλας εἰσβολὰς ἐγκατέστησαν κατὰ προτίμησιν οἱ Ξενοί.

(ἔπεται)

Ἡ ΣΕΛΗΝΗ

ΩΣ ΓΕΩΛΟΓΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ

ὑπὸ Κ. Δ. ΖΕΓΓΕΛΗ

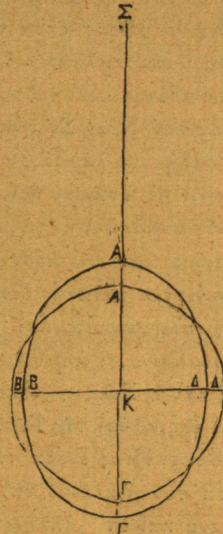
II

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πλὴν ὅμως τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος τῆς Σελήνης, αὕτη ὡς σῶμα οὐράνιον ἀρκοῦντως μέχρι καὶ ἐγγύτατον πρὸς τὸν ἡμέτερον πλανήτην ἐπίδραξ ἐπ' αὐτοῦ βεβαίως διὰ τῆς μάζης του· καὶ ἐὰν μὲν ἡ μάζα τῆς Σελήνης ἐπέδρα ἐξ ἴσου ἐφ' ὅλης τῆς γήινης ἐπιφανείας οὐδαμῶς αἰσθητὴ θὰ ἦτο ἡ ἐπίδρασις αὕτη· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Σελήνη ἀνίσως ἀπέχει ἀπὸ τῶν διαφόρων τῆς Γῆς τόπων ἔλκει ταῦτα ἀνίσως ἢ ἀνισος αὕτη ἔλξις καταδείκνυται ἰδίως ἐπὶ τῶν ὠκεανῶν τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα κανονικῶς δις μὲν τῆς ἡμέρας ἀνοψοῦνται καὶ παράγουσι τὰς πλημμυρίδας δις δὲ ἀποσύρονται ἀπογυμνοῦσαι πολλάκις εἰς ἀβαθῆ μέρη τῶν θαλάσσιον πυθμένα ἢ καὶ ὀλόκληρα νησιδία ἄτινα κατὰ τὰς πλημμυρίδας κατέκλυζον, καὶ παράγουσι τότε τὰς ἀμπώτιδας. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς κανονικῆς μεταβολῆς τοῦ ὕψους τῶν θαλάσσων, τουτέστιν ἦτε πλημμυρίς καὶ ἡ ἀμπωτίς, ἀποτελοῦσι τὴν καλουμένην *παλίρροια*. Ἰνα ἐννοήσωμεν καλλίτερον τὰ κατὰ τὰς παλίρροιας ὑποθέσωμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς καλύπτεται ἀπανταχοῦ ὁμοιομόφως ὑπὸ τῶν ὑδάτων.

Ἐστω Σ ἡ Σελήνη καὶ ἕστωσαν ΑΒΓΔ διάφοροι ἐπὶ τῆς Γῆς τόποι. Τὸ σημεῖον Α ἔλκεται ὑπὸ τοῦ κέντρου τῆς Γῆς Κ (βλ. εἰς τὴν εἰκόνα), ἀνθίσκεται δὲ ὑπὸ τῆς Σελήνης. Τούτου ἕνεκα τὰ ὕδατα ἀνοψοῦνται κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποσυρόμενα ἐκ τῶν σημείων Α καὶ Β. Ἐπίσης ὡς πρὸς τὸ ἀντικρόφρον σημεῖον Γ ἐπειδὴ τοῦτο ἔλκεται ὑπὸ τῆς Σελήνης ὀλιγώτερον ἢ τὸ σημεῖον Κ ὅπου εὐρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὴν Σελήνην, καὶ ὡς ἐκ τούτου τείνει ν' ἀπομακρυνθῆ τοῦ σημείου Κ παρὰ τὴν κανονικὴν θέσιν τῆς ἰσορροπίας. Ὡστε καὶ ἐνταῦθα ἡ δύναμις τῆς Σελήνης ἀντιδρᾷ

πρὸς τὴν τῆς Γῆς καὶ τὰ ὕδατα ἐνταῦθα ἀνοψοῦνται. Ὡστε ἐὰν ὡς ὑποθέσωμεν ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἦτο ὀλόκληρα καλυμμένη ὑπὸ ὑδάτων, ἤθελε λάβει κατὰ τὴν θέσιν ταύτην σχῆμα ἑλλειψοειδὲς Α' Β' Γ' Δ'. Μετὰ 6 ὥρας καὶ 1/4 σχεδόν, ἡ Σελήνη θέλει εἶσθαι κατακόρυφος εἰς τὸ σημεῖον Β καὶ τότε ἐκεῖ θέλει σχηματισθῆ πλημμυρίς ἀποσυρομένων τῶν ὑδάτων ἀπὸ τῶν σημείων Α καὶ Γ, καὶ οἱ τόποι Β Γ Δ Α θέλουσι λάβει τὴν θέσιν ἰσορροπίας. Ἦν πρότερον εἶχον οἱ ΑΒΓΔ καὶ οὕτω διαδοχικῶς εἰς ὅλα τὰ σημεῖα θέλει συμβῆ

ἐντὸς 25ῶρ 50' 28" δις μὲν παλίρροια δις δὲ ἀμπωτίς.

ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ Γῆ περιβάλλεται ὁμοιομόφως ὑπὸ τῶν ὑδάτων καὶ ὅτι μόνη ἡ μάζα τῆς Σελήνης ἐπίδραξ διαταράττουσα τὴν ἰσορροπίαν αὐτῶν. Ἄν τὸ πρᾶγμα οὕτω εἶχε αἱ παλίρροιαὶ θὰ ἦσαν κανονικώταται, ἀλλὰ τῆς ἐπιφανεῖς τῆς Γῆς πλείστον μέρος καλύπτει καὶ ἡ ξηρὰ ἥτις σπουδαίως ἐπίδραξ ἐπ' αὐτῶν, οὕτω εἰς σύρτεις, εἰς κόλπους βαθεῖς καὶ βεῖθρα ποταμῶν ὅταν συγκοινωνῶσι μετὰ τοῦ εὐρέος ὠκεανοῦ ἡ συσφύρισις τῶν ὑδάτων εἶνε μεγάλη καὶ τὸ ὕδωρ ἀνέρχεται εἰς πολλῶν μέτρων ὕψος ἀποτελοῦν ρεύματα ἰσχυρότατα τῶν ὁποίων τὴν δύναμιν ἐπορελῶνται πολλάκις πρὸς κινήσιν ὑδρομύλων κτλ. Οὕτω συμβαίνει εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μάγχης καὶ τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Γαλλίας παράλια, εἰς τὸν κόλπον τῆς Καλλιφορνίας ὅπου ἡ θάλασσα ὑψοῦται πολλάκις ὑπὲρ τὰ 15 μέτρα ἐνῶ τὸ μέγιστον ὕψος εἰς ὃ ἠδύνατο ν' ἀνέλθῃ ἡ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τῆς Σελήνης προστιθεμένης καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἥλιου, εὐρέθῃ δι' ὑπολογισμοῦ ὅτι εἶνε 0, μ. 74.

Καὶ ἐν Ἑλλάδι λαμβάνουσι χώραν ἀρκετὰ αἰσθητὰ παλίρροιαὶ ὡς εἰς τὰς σύρτεις τοῦ Μεσολογίου καὶ εἰς τὸν Εὐρίπον ἢ τοῦ Εὐβοίου μάλιστα ἱστορικῆ παλίρροια ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐπισπάσασα τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὴν φύσιν καταγινομένων, συμβαίνει λίαν ἀκανονιστικῶς ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Στράβων ἀναφέρουσι ὅτι 7κις τῆς ἡμέρας γίνεται παλίρροια, οὐχ ἦττον πολλάκις γίνεται καὶ 12κις καὶ 14κις ἀναλόγως τῶν φάσεων τῆς Σελήνης.

Εἰς πολλῶν ποταμῶν ἐκβολὰς βαθεῶς καὶ ὀρη-